

JAN ROMAN

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w okresie II wojny światowej (tajne nauczanie)

Главная Школа Сельского Хозяйства в годы II мировой войны
(подпольное обучение)

The Agricultural University during the World War II (secret education)

W celu uzupełniania materiałów do historii Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego z okresu okupacji hitlerowskiej został powołany przy Zarządzie Stowarzyszenia Wychowanków SGGW zespół spośród byłych uczestników tajnego nauczania („kombatantów pióra i zeszytu”), który zajmuje się tymi sprawami.

Z materiałów dotychczas zebranych przez ten zespół wynika, że już na początku okupacji profesorowie Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie z prof. drem Janem Miklaszewskim na czele podjęli inicjatywę zorganizowania studiów tajnych w trosce o przyszłość młodzieży polskiej. Zorganizowanie tych studiów prof. dr Jan Miklaszewski, jako rektor SGGW, powierzył prof. drowi Z. Ludkiewiczowi oraz doc. dr. Hannie Paszkowiczowej, którzy zajęli się organizacją tych studiów w warunkach reżimu okupacyjnego.

Po zgonie prof. dra Z. Ludkiewicza w 1942 r. kierownictwo organizacyjne tajnego nauczania przejął prof. dr Stanisław Turczynowicz i sprawował je do czasu Powstania Warszawskiego.

Tajne nauczanie w Podziemnej Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego kontynuowano dwoma torami.

1. W ramach średniego, legalnego szkolnictwa rolniczo-ogrodniczego (np. w szkole przy ul. Opaczewskiej), której dyrektorem był prof. dr J. Rostafiński, a z którego korzystali też studenci rolnicy, leśnicy i ogrodnicy, uczestnicy tajnego nauczania wyższego.

2. W formie samodzielnych tajnych kompletów dla rolników, leśników i ogrodników, które korzystały tylko w pewnych dniach i godzinach z wyposażenia szkoły przy ul. Opaczewskiej z pomocy naukowych, laboratoriów itp., a studia odbywały się w mieszkaniach prywatnych ofiarne udzielanych na ten cel przez mieszkańców Warszawy. Przykładowo podaję punkty tajnego nauczania, z których korzystałem w latach 1940—1942 w jednym z kompletów studenckich. Były to:

- 1) dom profesorów SGGW przy ul. Kieleckiej 46 (mieszkania profesorów Miklaszewskiego, Dominika, Dziubałtowskiego),
- 2) domek ogrodowy przy ul. Chodkiewicza 11 — własność Zarządu

Terenów Zielonych m. st. Warszawy vis à vis ul. Rakowieckiej (biuro Zarządu),

3) dom przy ul. Kazimierzowskiej 51 róg Madalińskiego (mieszkanie rozstrzelanego później prof. dra Romana Kuntze),

4) dom przy ul. Wspólnej 71 (mieszkanie pp. Grobickich),

5) dom przy Al. Niepodległości 227—233 (mieszkanie pp. Drojanowskich),

6) dom przy ul. Chmielnej 30 (mieszkanie pp. Bystrydzieńskich),

7) dom przy ul. Stalowej 36 (mieszkanie p. dr Aleksandry Rowińskiej).

Inne punkty nie zostały dotychczas zidentyfikowane, gdyż w ciągłych wypadkach „spalenia” były natychmiast przenoszone.

Oczywiście, rozproszenie tych punktów przysparzało dużo trudności profesorom i studentom z uwagi na komunikację miejską, srogi reżim okupacyjny i wynikające stąd różne niebezpieczeństwa jak: łapanki uliczne, aresztowania i inne represje okupanta.

Tajne nauczanie w okresie okupacji hitlerowskiej prowadzili w Podziemnej Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego prof. prof. J. Miklaszewski, E. Chroboczek, W. Dominik, S. Dziubałowski, W. Gorjaczkowski, M. Górski, J. Grochowski, M. Korczewski, R. Kuntze, F. Majewski, E. Malinowski, S. Moszczeński, J. Rostafiński, W. Siemaszko, F. Staff, A. Żabko-Potopowicz, T. Gorczyński, B. Dederko, S. Jachimowski, R. Kobendza, J. Kochman, W. Niedziałkowski, A. Wojtysiak, J. Patkowski.

Gromadząc materiały pamiątkowe z tego okresu Zarząd Stowarzyszenia Wychowanków SGGW spowodował wykonanie przez Centralną Agencję Fotograficzną zdjęć fotograficznych wymienionych punktów tajnego nauczania z uwagi na to, że obiekty te mogą z czasem ulec przebudowie lub rozbiórce.

Znanym dotychczas mieszkańcom Warszawy (lub ich rodzinom), którzy udzielali swoich mieszkań na cele tajnego nauczania Zarząd złożył pisemne serdeczne podziękowania za okazaną przez nich tak ofiarną pomoc — z narażeniem życia — dla naszej Uczelni w tak krytycznym okresie jej działalności i historii.

W dniu 20 lutego 1970 r. Zarząd Stowarzyszenia Wychowanków SGGW — w porozumieniu z władzami Uczelni — zorganizował w rektoracie spotkanie profesorów i b. studentów — uczestników tajnego nauczania.

Jak wiadomo, spośród wszystkich krajów okupowanych akcja tajnego nauczania, jako jedna z form oporu przed zagładą oświaty i kultury, miała miejsce tylko w Polsce. Świadczy to o wielkiej trosce i wielkim bohaterским patriotyzmie polskich Profesorów i Nauczycieli o los polskiej młodzieży, jak również o zrozumieniu konieczności uczenia się i zapale do nauki wykazywanym przez patriotyczną młodzież, która brała masowy udział w tajnym nauczaniu pomimo ponurego widma obozów koncentracyjnych i śmierci.

W tej szerokiej, na ile to było możliwe w skali krajowej, akcji tajnego nauczania Podziemna Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego dała swój poważny wkład.

Na zakończenie zwracam się do Kolegów b. studentów — uczestników tajnego nauczania o nadsyłanie uzupełniających informacji, notatek, wspomnień itp. do Zarządu naszego Stowarzyszenia w Warszawie, ul. Rakowiecka 26—30.

Praca wpłynęła do Komitetu Redakcyjnego 22 lutego 1971 r.